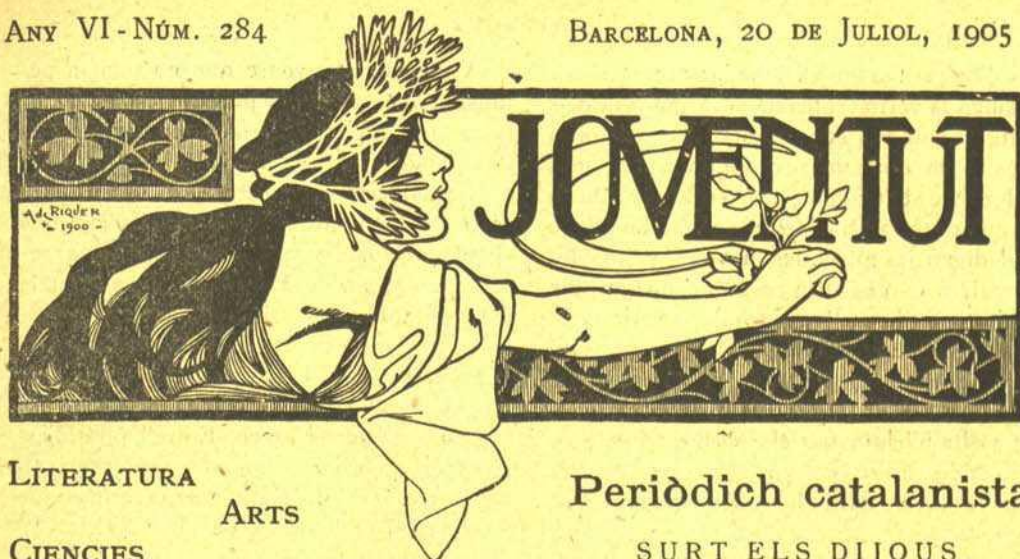

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÈNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Lletra d'un menestral barceloní a l'almirall de la esquadra anglesa, per Oriol Martí. — Miracle, per Enrich de Fuentes. — Esperanto (continuació), per F. Pujolà y Vallès. — Nota de viatge, per P. Colomer y Fors. — Del primer encís, per Alfons Maseras. — Trista profecia, o la despoblació de Barcelona, per Rafel Vallès y Roderich. — Pàgines festives: Un dia mullat, per Alexandre Font. — Teatres, per Emili Tintorer. — Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné y R. Miquel y Planas. — Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 10.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS. — Traducció catalana. — Plech 22.

LLETRA D'UN MENESTRAL BARCELONÍ A L'ALMIRALL DE LA ESQUADRA ANGLESA

Un amich nostre, barceloní de soca a arrel y català de bona mena, tingué la pensada, després de la visita de Lord Beresford, d'endregarli una lletra. Se trobà ab la dificultat de no podèrshi dirigir, donchs no escriu altre idioma que'l català. Y per més que, segons la comunicació tramesa pel sabi *extenso y frater-* no doctor Rodríguez Méndez, el dever de tots es parlar y escriure l'espanyol per ésser l'idio-

ma oficial, el nostre improvisat col·laborador no'l sab, y en la impossibilitat de complir son dever, se limita a exercir son dret y ens prega la transmissió de la carta per medi del nostre periòdich, única manera (per ara y fins y a tant que'ns tinguin la consideració de permetreho) de poder donar curs públicament *al insignificant dialecto catalán*.

La carta diu així:

«Honorable Lord Beresford:

»Jo no sé pas per quines causes s'es establerta una corrent tan simpàtica entre'l poble barceloní y el personal de vostra esquadra. Cert es que per motius ben explicables, encara que no'ns sia ara com ara molt convenient explicarlos, d'ençà d'uns quants anys els habitants de Catalunya senten una mena d'atracció envers els estrangers que'ns visiten. Sols puch dirvos que'ls catalans que tenen diariament de bregar ab gent forastera que no'ls estima y a la qui no poden estimar per incompatibilitats de caràcter, per diferencia de raça y més que tot per disparitat de civilització y divergencia d'aspiracions, cada cop que poden parlar ab alguna persona de les que han tingut la sort de néixer en un país civilisat, senten fretura d'obrirli el llur cor y de ferli entendre que també nosaltres la volèm viure la vida veritablement europea. Y es que som tan descon-

guts! La gent es tan aficionada a acceptar sens examen la veritat oficial, y la majoria dels viatgers són tan superficials, que ja es prou sòrt si de quan en quan algun esperit més reflexiu se sent colpit per la realitat y se'n va de nostra terra ab la feble sospita de que lo que diuen les guies, les noveles y fins les cancelleries no es altra cosa que un garbuix de fantasies ben allunyades de la veritat.

»No creguèu pas que aqueixa corrent simpàtica quesuara ab tanta força s'ha manifestat pugui tan sols atribuhirse al profit que de vostra visita n'hagin tret els poch escrupulosos mercaders, a l'engròs y a la menuda. Altres vegades els beneficis han sigut majors. Vós havieu pres les mides necessaries pera que vostres mariners no donguessin el poch edificat espectacle que no fa gayre hagueren de presenciar nostres ulls ab motiu d'altres visites semblants. No sé per què, hem comprès que vós ereu sincer al apreciar en nosaltres quelcòm de bo, y per això vós n'hem sabut grat de que algú'ns faci un xich de justícia.

»Ja descomptem tots aquells mots que la cortesia pogués inspirarvos, per més qu'hem endevinat vostre caràcter enemich de l'afal·lach. Comprenem la impressió que vos ha causat nostra Barcelona. Vós l'heu vista pel seu costat bonich: ja han tingut bon compte de no ferla arremangar pera que no ensenyés els garrons que porta, com diu en Nogueras Oller. Per això havèu pogut qualificarla de la més bella ciutat mediterrània. En lo que vos heu errat es en dir que nostra administració municipal res té qu'envejar a la dels municipis anglesos. Ay, honorable Lord Beresford! ¿Que no ho sabèu que totes les belleses que aquí admiren els estrangers són degudes a la iniciativa particular? ¿Que no ho sabèu que l'Estat no sols no ajuda, sinó que destorba'l nostre desenrotllo y perfeccionament? ¿Que no ho sabèu que nostres regidors no han pas heretat les virtuts ni la ciencia dels antichs concellers? Cert: els catalans que fruhiren en son temps d'una constitució anterior a l'anglesa y semblant a n'ella per l'esperit de vera llibertat que l'animava, avuy no són ni ombra de lo que haurien sigut si no haguessin patit sots el jou d'una raça inferior, devinguda impotentia per son esperit semita.

»Vós heu sabut veure que no tota la península ibèrica es un país de ventall, y que les arts y la industria no's reduïxen a les *corridas de toros*, a la fabricació d'estampes y a la producció de *boleras*. Diu que havèu aconcellat a vostre amich el rey Eduart que visiti Barcelona, y jo'm complasch en esperar que no se'n durà de Catalunya aquella desagradable impressió que diu feu exclamar a la princeseta de Connaught després de sa excursió per la Espanya musulmana: «¿Jo viure en aquella terra? May de la vida!»

»Y ara un darrer prech. Entre'l pilot d'exploradors que com cans famolenchs espiaven als vostres mariners (captayres, taverners que feyen servir la bandera de vostre Estat de ram de taverna, expenedors de moneda falsa, arcabots de bordells autorisats pel govern, etcètera, etc), no hi mancà qui repartí una fulla escrita en anglès de cuyna. Era un reclàm ab pretensions de guia. En ella's deya que la llengua d'aquí era la espanyola (volia dir la castellana), parlada per totes les persones educades, però que, *however*, el *dialecte català* era'l més estès. No podem donar cap importancia a aqueix prospecte mercantilista, per més que sembli dictat pel meteix que redactà un recent document oficial. Vós y els vostres podreu jutjar recordant en quina llengua parlaven els qui vos barraven el pas pera fèrvos esquitjar els penichs, y en quina's qui a despit de tothom han creat la moderna ciutat de Barcelona que tant vos ha meravellat.

»Y ara sols me cal expressar un desitj vehement: Tornèu aviat entre nosaltres y esti-gueuvoshi força. Com digueru en vostra bella llètra a l'alcalde, convé als vostres interessos y als nostres també.»

Aquesta es la carta qu'envia nostre amich y espontani col·laborador. A nosaltres sols ens cal afegir que Lord Beresford frueix de tanta popularitat en sa terra, que no fa gayres anys, en unes eleccions, li foren oferts quaranta cinch districtes. Per això sa opinió es de preu. Y encara un'altra circumstancia: Ell es irlandès, y Catalunya e Irlanda tenen tants motius pera considerarse germanes!

ORIOI MARTÍ

MIRACLE

En Maragall ha tornat al *Brusi*. No li preguntem el per què: es un miracle, un altre miracle de la Mare de Deu de Montserrat, y a hores d'ara deu sentirsen dolçament comoguda l'ànima d'en Mañé y Flaquer; que si el *Brusi* tenia d'ésser pera nosaltres lo que fou pera'ls nostres pares — un conceller, — tan sols ab en Maragall podia ésserho, perque ningú més qu'en Maragall pot ésser el Mañé y Flaquer dels barcelonins d'avuy en dia.

Ja poden dir lo que vulguin els articles dels diumenges, ja poden dir que *esto es el Diario de Barcelona, esto ha sido y esto será*: aquestes afirmacions *categòriques* no'ns convencen. Si es que's vol que pera nosaltres, els homes d'ara, el *Diario de Barcelona* segueixi essent el *Brusi*, cal que's compleixi el testament d'en Mañé y Flaquer, y es precis que'ls directores d'aquell periòdic acceptin la responsabilitat de l'article *La patria nueva* d'en Maragall. No essent així no'ls seguirem els concells del *Diario*, que no'n volèm de predicadors d'ofici: volèm que'ns parlin ab el cor els que tinguin de guiarnos, volèm que'ns parlin ab llenguatge clar, serè, y ben amarat de bondat pera que la nostra ànima no'l rebutgi; volèm sentir la veu del sentiment, no pas sermons d'encàrrech. Mes clar: volèm tenir fe en la ingenuïtat y en l'altruisme dels nostres mestres.

No cal parlarne més de tot això, ara que'l miracle es fet. La Mare de Deu de Montserrat no ha permès que'l *Brusi* tingués tan trista fi com *La Renaixensa*, y ens vol conservar el vell casal posanthi guardians de cor jove, y desitjant, potser, que, per art de l'amor a la terra catalana, el *Brusi*'s converteixi aquesta centuria en *El castell de l'ideal* de que'ns parlava'l poeta.

L'ideal! Hi ha qui pretén que, avans, la gent hi tenia més fe que no pas ara en l'ideal. Jo no ho entench així. Lo que hi ha es que, més refinats, més conscients avuy nosaltres que'ls que cridaven «*Viva Espanya!*» pensantse cridar «*Visca la llibertat!*», molts cops no trobem l'home que representi ben a satisfacció nostra'l nostre ideal. L'ideal vol poesia, y en surten tan pocs de poetes pensadors, de pensadors poetes que'ns entenguin y's deixin entendre! Quan en surt un es per miracle. — ENRICH DE FUENTES

ESPERANTO

Un dels treballs més hermosos que sobre la idea d'una llengua internacional s'han publicat, es el que l'ilustre campió esperantista L. de Beaufront llegí en el Congrés de l'Associació Francesa pera'l Progrés de les Ciències que tingué lloch a París en 1900, y que'l doctor Zamenhof reproduceix traduït a l'Esperanto en sa *Fundamenta Krestomatio de la lingvo Esperanto* baix el titol: «*Essencia y avenir de la idea d'una llengua internacional*».

Impossibilitat de reproduhirlo per complert, me limitaré a donarne una idea, sentint no poder deixar fruhir la galana frase de que's val son autor pera exposar ses justes observacions y sa fina ironia.

L. de Beaufront comença'l seu treball fen, constar que tota idea gran y noble trobat quan neix dintre de la humanitat, no més que burles y atachs. Els seus propagadors són tinguts per imbècils, ximpls y criatures, quan no per sers perjudicials. Lo primer que succeeix al aparéixer en la humanitat una nova idea es lo següent, diu: Surt un revisitayre, escrivint sobre d'ella un article ple de *sprit*, sens haverse, no obstant, pres el treball d'estudiar ni una miqueta l'assumpto de que parla; y el públich, que sempre va com un remat de bèn (anaro da shafoj) derrera dels cridayres, hi fa les grans riallades, sense demanarse ni un sols moment si hi ha una mica de sentit y de lògica en aquelles *espirituals* befes. Sobre aquestes idees *es costum* parlar sempre ab ironia y ab la rialleta als llabris, perque tots tenen por de pèndreseles seriosament, donchs *ja saben qu'excepte besties no conté res més*, y sentirien que se'ls inclogués també en el nombre d'aquells *ximpls* si un sol minut hi pareessin atenció.

Però passa temps — continua'l conferenciant — y la idea es vencedora. Llavors tot cambia. Tothom la troba comprensible per si meteixa. Les generacions que's segueixen llegeixen en els historiadors lo succebit y no'ls volen creure. ¿Es possible, se pregunten, que'l món no més consti d'idiotes? ¿Com es possible que's fes la guerra a cosa tan clara que un noy de cinch anys comprèn?

Aquí l'autor fa la historia d'alguns descobriments que foren malehits dels homes del seu temps. Jo remeto a l'autor a Camil Flammarion, ahont hi trobarà suculentos ensenyances sobre la materia.

A n'aquesta classe d'idees, afegeix, pertany la d'una llengua internacional. Quan els nostres successors llegiran en la historia que'ls homes, els reys de la creació, els semideus, vivien en el món els uns al costat dels altres sens entendres durant milers d'anys, no ho voldrán creure. S'indignarán al veure que'ls qui treballaven per la propaganda d'una llengua universal eren tinguts per xim-

ples; comprendran que'ls caps buyts hi fessin brometa en els periòdichs, però no que no hi hagués ningú que'ls hi digués: «Vostès poden trobar la idea útil o no, però burlarse d'ella sense conèixerla es vergonyós, senyors!»

Riuran de tot cor al llegir les coses que contra la llengua internacional se diuen, com nosaltres rihem dels nostres avantpassats que fa milers d'anys sens dubte protestaren de l'alfabet, afirmant ab gravetat de sabís que'l pensament humà sols guarda relació ab els objectes orgànichs, que sols per lo tant era pràctich el jeroglífich, y que lo que no havia existit fins aleshores no podia existir.

¿Còm es possible—se preguntarà en el sigle proxim qualsevol estudiant de deu anys—que tenint els homes devant del nas una llengua internacional, ab literatura propria, omplint totes les necessitats, pràctica y senzilla, encara s'entretinguessin discutint tota mena de teories sense solta, quan enloch de xerrar no més havien de fer que tancar els ulls y començar a mirar?

Avuy dia, afegeix, la idea va guanyant terrer. De tant en tant, fins se llegeix en els diaris algún article defensantla, si bé cobardament, com si l'escriptor tingués por de que'l públich l'inclogui en la llista dels beneyts. Aqueixes defenses se perden entre'l chor cridaner dels burletes, y el públich, com de costúm, se'n va sempre ab els qui criden més. Però tot fa son camí, y demà fins se faràn monuments a n'els meteixos a qui avuy se desprecia.

Aquesta introducció termina pregant a l'auditori qu'escolti sense tenir prejudicis, que judiqui els rahonaments ab son personal intel·lecte, y fentse cinch preguntes que, ab les respostes que hi dona, extracto a continuació.

II

La llengua internacional ¿es necessaria?

Aquesta pregunta per la seva mateixa senzillesa farà riure a les futures generacions, d'igual manera que nostres contemporanis se riurien de la pregunta: *¿Els correus són necessaris?* La major part del món que pensa, troba ja ara aquella pregunta superflua; no obstant, alguns responen a ella ab un no. ¿Què aleguen pera fonamentarlo? Un sol motiu: el de que la llengua internacional destruiria les llengües nacionals y les nacions. Es impossible capir en què consistiria la desdita dels homes si un dia s'arribessin a abolir les nacions y sols existís una humana familia y una llengua general (1). Però con-

siderem qu'en efecte, això fos terrorífich, y passèm a tranquilisar a n'aquells senyors dihéntlos hi que la llengua internacional desitja solsament donar als homes dels diferents països la possibilitat de comprendre's entresí; y de cap manera intenta immiscuirse en la vida propia de cada poble. Tèmer que la llengua internacional destruiria les llengües nacionals es tan ridícul com creure que'ls correus, per exemple, que donen als homes allunyats uns d'altres la facilitat de comunicar-se entre si, amenacen destruir les converses, la paraula dels homes.

La llengua internacional y la llengua universal són dues coses tan diferents que no deuen may confondre's.

Si suposèm qu'un dia'ls homes decideixen formar tots un sol poble universal, serà efecte, no de la llengua internacional sinó de llurs propies conviccions y opinions. Aleshores, efectivament, la llengua internacional facilitarà als homes l'assoliment de son desitj; però may voldrà ella forçar als homes a tal unió.

Però, això apart, fins mirat baix el punt de vista xovinista, els meteixos patriotes són els més interessats en que aquella llengua sia un fet; de moment, la llengua internacional guarda respecte al patriotisme xovinista, la mateixa relació que guarden l'amor a la patria y l'amor a la familia. ¿Hi ha algú a qui se li ocorri dir que les relacions entre'ls homes d'un mateix país amenacen l'amor a la familia?

Hi ha més encara: no solsament la llengua internacional no amenaça les nacions, sinó que tendeix a enfortir-les. En efecte, mercès a la necessitat d'estudiar els homes diverses llengües estrangeres, avuy dia quasi no se'n troba cap que conegui perfectament y a fons la seva propia, y aquestes meteixes empenyentse, barrejantse les unes ab les altres, cada dia's fan més malbé, se confonen y perden la seva riquesa y el seu encís peculiar.

Mes el dia en que'ls homes, pera satisfer llur necessitat de comunicar-se entre si, sols tinguin d'aprendre una llengua estrangera, fàcil per afegiment, cadascú de nosaltres podrà estudiar sa llengua propia a fons, y cada llengua, deslliurada de la pressió de les veïnes, podrà conservar-se forta, ab totes les flayres del seu país, esdevenint cada volta més potent, brillant y característica.

Un altre motiu que aleguen alguns enemics de la llengua internacional, es el temor de que s'elegeixi com a tal una de les llengües nacionals en us, lo que faria no que'ls homes s'aproximessin, sinó que un poble adquirís supremacia sobre'ls altres y els

llengües nacionals tenen rahó d'ésser, es precisament perque són naturals y lo natural no's pot fer desaparèixer per la mà de l'home. Les nacions poden esclavitzar-se, però no destruir-se.

(1) Nosaltres nacionalistes, convençuts científicament, trobem l'argument dels enemics de la llengua internacional sumament ridícul, car si les nacions y les

engolis, mercès a la grandíssima força de l'instrument que se li donaria. Aquest rahonament es molt just, però déu solsament ésser exposat contra aquesta determinada forma de llengua internacional, y pert tot son valor si parèm ment en que la llengua internacional pot ésser y será solsament una llengua *neutral*, com més avall exposarèm.

Per lo tant, si deixèm un moment de banda la pregunta de si la llengua internacional es o no possible, a la que respondrèm després, y suposèm que la acceptació de tal llengua depèn solsament del nostre desitj, y exceptuem els passos equivocats, que's puguin fer en la elecció de la llengua, tothom ha d'estar d'acort en que no's pot dir ni la més petita paraula sobre la seva perjudicialitat, y que la seva utilitat es tan gran, que no cal ni parlarne. No obstant, ne dirèm algunes paraules.

¿Han pensat alguna vegada a què es deguda la gran superioritat que l'home té sobre les altres besties, que al cap y a la fi tenen construcció semblant a la nostra? Tota la nostra cultura y civilització no depenen d'altra cosa que la següent: possehir la paraula que'ns permet canviar les idees. ¿Què seria de nosaltres, orgullosos reys del món, si no poguéssim canviar els pensaments els uns ab altres, y ens haguessim de limitar a conèixer sols allò que poguéssim aprendre per nostre propi esforç, sense podernos aprofitar de lo produhit durant milions d'anys per milions de sers semblants a nosaltres? No'ns diferenciariem pas gayre de les besties. Preneunos les mans, els peus, y tot lo que volguèu, però deixeu nos la paraula y continuàrem ésser els reys del món; però doneunos cent mans y tota mena de sentits fins els més privilegiats, y treyeunos el dò de poder canviar les idees, y ens convertirem en la més ignorant e indefensa de les besties.

Donchs si la petita possibilitat de canviar els pensaments uns homes ab altres ens fa tan grans, figureu-vos lo que será de nosaltres el dia en que poguem comunicarnos plenament, y mercès a això no sols A pugui comprendre ab B, C ab D, y E ab F, sinó que cadascú de nosaltres pugui comunicar-se ab tots els demés!

Un centenar dels més grans invents no farà en la vida humana tan gran revolució com la que farà la introducció d'una llengua internacional en els pobles.

Posèm alguns exemples: Ens esforcèm en la traducció de les obres de cada país a la llengua dels altres països, però això no sols demana molt temps y molts diners y treball, sinó que a la fi sols se tradueixen un nombre petitíssim d'obres, quedant la major part, ab llur riquesa d'idees, pera nosaltres en la més gran fosquetat. Donchs quan existeixi aquella llengua internacional, tots els llibres hi podran ésser traduïts, tot lo que surti del

pensament humà podrà ésser explicat en aquella llengua neutral, y moltes obres hi serán escrites directament, fent possible a tots l'adquisició de totes les idees que la humanitat produeixi.

Pera'l perfeccionament de cada branca de la ciència fem congressos internacionals, però quin paper més ridícul el seu paper!

En ells no hi enrahonem els que tenen coses a dir sobre aquella ciència, sinó'ls qui poden xerrar en algunes llengües. *Nia vivo estas mallonga kaj la scienco estas vasta; ni devas lerni, lerni, lerni!* Y a l'estudi no hi podem dedicar sinó una part curtíssima de la nostra vida, a saber, nostra infantesa y nostra joventut; mes ay! gran part d'aquest temps inapreciable l'hem de perdre en la enutjosa e improductiva tasca d'estudiar llengües! Quànt no guanyariem si tot el temps el poguéssim dedicar a l'estudi de positives ciències! A quin nivell més alt s'enlayraria la humanitat!

Però no enrahonarèm més d'aquest punt, perque si bé'ls qui ens escolten poden tenir diverses opinions sobre tal o qual forma de llengua internacional, dubtèm que n'hi hagi cap d'entre ells que dubti de la utilitat de la llengua en si. Però com molts homes que no acostumen a tenir idees precises sobre les seves antipaties o simpaties, sembla que, si no aproben tal o qual forma d'alguna idea, forçosament han d'atacar totalment la idea en si, preguèm als ohidors recordin que no dubtin absolutament res de la utilitat d'una llengua internacional, y que recordin que a la pregunta *¿la llengua internacional es necessària?* hem respost afirmativament així:

«La ekzistado de lingvo internacia, per kiu povus komprenighadi inter si la homoj de chiuj landoj kaj popoloj, alportus al la homazo grandegan utilon.»

«La existencia d'una llengua internacional, per la que poguessin ferse comprendre entre si els homes de tots els països y pobles, reportaria a la humanitat grandíssima utilitat.»

F. PUJULÀ Y VALLÉS

(Seguirà.)

ESPERANTISTAJ ADRESOJ

Sinjoro Aŭgusto de Marich (redaktoro revuon «Esperanto'n».—Papnovelde-n. 6.—Budapest. IV. Hungarujo. — Intershanghos postmarkojn, malnovajn latinajn librojn kaj antikvajn monerojn.

NOTA DE VIATGE

El tren, volant, creuava la plana verda, solemnial, quieta.

En un departament de tercera classe, ayrejat en excés, cruixint com si anés a esgavellar-se, y a la penombra produhida pel feble llum d'oli agonitzant que hi havia al mitj del sostre, anavem tres homes. Un de mos companys de viatge era marxant, venedor d'aquells que roden tots els mercats y fires y festes majors de la rodalia. Vestia trajo de vellut de color d'oli, y gorra negra de fall ab visera grossa y baixa de xarol. En sa cara ampla y vermelloa hi lluhien uns ulls bellugosos entremitj d'unes pestanyes grosses, de pèls groixuts, tan groixuts com els de son bigotaç ample y grisench.

L'altre era un pagès català autèntich, vell, molt vell, de cara venerable, aixuta y neta de pèl, rematada per una barretina morada de la que n'eixien, per cada costat, unes polseres blanquissimes. Vestia gech negre d'estàm, ribetejat, ermilla de vellut de seda ab flors de relleu, y pantalons de la meteixa tela del gech, tant o més amples de baix que de dalt. Ses mans ossoses y apergaminades aguantaven, una sobre l'altra, entremitj de ses cames obertes, un gros gayato de gatosa.

Vaig tenir temps sobrer pera examinar ab detenció als meus companys, mentres el tren, esbufegant com si li fos molt costós guanyar la pujada y xiulant de tant en tant estridentment, deixava enrera'ls pals del telégraf que, com febles guardians, fugien esverats al pas del monstre. La fumerola negrosa de la màquina passava pel devant de la finestra a glopades, esmunyintse al lluny, y la plana s'allargava al nostre devant, perdentse son ultim terme entre les mitges tintes de la posta. El sol, ponentse, envermellia ab resplendors d'incendi tot un costat de cel, en l'horitzó.

—Camina poch el carril—tot mirantme va dir el venerable pagès.

—Sí, quan se porta molta pressa...—vaig contestar. Y passà un moment de silenci absolut. El marxant tragué una capsa de rapè, va polsar aspirant fort ab sos narins ben oberts, y esclatà prompte en un estornut tan estrident, que feu trontollar ab més violència'l nostre vagó.

—Jo no hi havia anat encara en carril, a fe de bon cristià—afegi aquell home;—ni m'hi hauria exposat pas a no haver vingut com ha vingut...

—¿No hi havieu anat may en tren?—vaig preguntarli, encuriolit y atret per la simplicitat que m'inspiraven aquella testa blanca y escardalenca que'm recordava'ls pichs aguts de nostre Montserrat a l'hivern, coberts de neu verge, y aquells ulls plens de bondat y de la dolça resignació propia de l'humil que's troba de sobte en un món nou pera ell, en el que tot ho veu superior a ses forces, probades no més en sa constant y titànica lluyta per la existencia.

—May, en bona refel—va contestarme.—Y que si hi he pujat avans de morir-me, ha sigut ben bé...

—Vos deü haver convingut molt, donchs.

—Y tant, rèllampus!—

El marxant, que seya a l'altre cap del banch, s'acostà a nosaltres; el pagès seguí dihent:

—Va escriurens el gendre que la noya havia tingut un bordegaç havent anat molt malament; que hi anessim, que potser...—

Y no pogué acabar: van omplirseli els ulls de grosses llàgrimes, que relliscaren per les arrugues de sa cara morena.

—Bé, home, no vos espantèu; potser no serà res—vaig dirli.

—Es l'única filla qu'hem tingut; un àngel de bondat, pobreta... Sa mare esferida y no's mou pas d'asseguda; fa sis anys que no ha caminat... y es clar, al rebre avuy la mala nova, m'ha dit: «Veshi tu...» ¿Qui tenia d'anarhi, donchs?...

—Es clar...

—«Veshi», m'ha dit la pobriçona, y me'n hi vaig... Però tinch por, molta por que no hi arribaré a temps, que no la veuré viva...

—Potser no n'hi ha pera tant; vos alar-meü massa aviat—vam dirli el marxant y jo, volent apaybar sa pena.

No's pot pensar la emoció intensíssima, la llàstima que inspirava aquell home ab sos ulls humits pel plor, ab sa cara morena mullada per les llàgrimes, ab sos cabells blanquissims... Sos ulls oberts, mirantme fixament com si m'imploressin un mot de consol, plens de tristesa immensa, feyen sentir desitjos d'estrènyel entre'ls braços a n'aquell

home, y de besar son front, com s'hauria besat y abraçat al pare vellet que baixés, després de molts anys d'ausencia, del pich més alt de la més alta montanya.

Pobre vell! Si, caminava poch a poch el tren, essent tan gran son anhel d'arribar prompte!...

El marxant tragué una pipassa, la ompli de tabach e hi calà foch. Jo'm vaig quedar mirant al vellet, tot sentint créixer en mon cor aquella llàstima fonda qu'hem sentit a voltes per un sér a qui no coneixem, però que'ns impressiona pel sol fet de créurel desgraciat.

El tren avençava, saludant ab espinguet aixordador al poble vehi, endevinantlo en mitj de la clapa negra de la nit per ses llums macilentes. Llavors s'obri la portella del vagó, y el revisor ens demanà les papeletes. El pagès li allargà la seva, qu'examinà aquell ab detenció, acostantse al somort llum d'oli.

—¿Ahont aneu, mestre?—va dirli.

El cor va ferme un salt presentint, no sé per què, una nova pena per'aquell bon home.

—A Sardanyola—li contestà'l vellet.

—Però home de Deu, si era la estació que acabem de deixar!...—

El pagès, no comprénent de sobte, quedà mirantse al revisor ab els ulls fits y la boca oberta.

—¿Còm?... ¿A què diu el senyor?...—

Jo llavors vaig ferli entendre que tenia d'haver baixat a l'altra estació, que ja l'haviem passada la de Sardanyola.

—Ay, pobre de mi!—exclamà anguniós.—Donchs ¿què haig de fer ara?...—Y plorà, plorà per ell, y per sa muller invàlida, y per sa pobra filla que potser anhelava veurel en l'hora de sa mort. Y els seus plors invadiren tot el vagó d'una gran tristesa, d'una fonda anyorança que, escorrentse per la finestra, s'escampà pel tenebrós paisatge omplintho tot, tot...

S'aturà'l tren, y el vellet baixà. Jo'l vaig seguir ab el cor y ab els ulls: ab els ulls fins que s'hagué fos en la fosca nit, un cop passat a l'altra banda del fanal vermell de la estació; ab el cor també'l vaig anar seguint, desd'aquella penombra trista y freda, camps a través, llà d'enllà, cap al capsal del llit de mort d'aquella pobra filla que'l demanava en sa agonia. Y com més avençava sorollosament el tren, més reculava la meua ànima acompanyant a n'aquell home, en mitj l'isolament de son esperit apesarat, per aquells camps fornits d'ombres esgarrifoses.

El tren xiulava, xiulava de nou endinsantse temerariament per entre la fosca, y el marxant, en un recó del cotxe, s'acomodava per'agafar un reposat són, com si's trobés al llit de casa seva.

P. COLOMER Y FORS.

DEL PRIMER ENCÍS

Tu estaves al jardí; cullies flors.
Jo de colzes, quiet, a la barana.

Y el desencantament primaveral
de sons y de perfums omplia l'ayre.

Jo't mirava, altra flor entre les flors.
sens poder fer res més sinó mirarte.

Tan arrobat vaig sé en aquells moments,
que un desitj sol omplia la meua ànima;
que al vèuret lluny, corrent, vaig tremolar
al concebre la idea de llunyança,
y sens saber per què, fui un gran crit
que'ls arbres del jardí se'n desmayaren.

Tu sentires ton nom, y dolçament
vas girà'ls ulls al dret de la barana

y vas venir pressosa, vas venir
feta una toya com no'n só vist d'altra.

Quan fores devant meu ho vaig saber
que't cridava no més per contemplarte.

Portaves els cabells deixats anar
y tot el pit te pantejava encara.
Jo no sé què hi tenies en els ulls,
jo no sé què hi tenies en les galtes,
que vaig trobarhi un nou encís més gran
que'l de la vermelló y de la mirada.

Per'xò al venir, y preguntarm—¿què vols?—
ab la ingenua frescor de ta paraula,
jo'm quedí com de pedra al devant teu
y no vaig sapiguer què contestarte.

ALFONS MASERAS

TRISTA PROFECIA

o

LA DESPOBLACIÓ DE BARCELONA

INÚTILMENT he lluytat dies y dies pera esvanir la obsessió tremenda, per'allunyar la greu tristor que'm compregué després de la conversa extensa y malinçònica que sostingui ab mon amich Jhon Puck,

sabi anglès que accidentalment fa dos anys que's troba a Barcelona. Mes a la fi ha triomfat ma serenitat natural, ajudada de la reflexió, y tranquilament, reflexivament, puch explicar l'objecte de mes preocupacions, desitjant no contagiar ab elles a ningú. Vaig a explicarme, donchs.

El meu amich Puck es un sabi eminent y desconegut, com totes les eminencies legítimes y autèntiques. Sos estudis preferents han sigut les ciencias negades: la quiromancia, la nigromancia, l'ocultisme... A n'ell li parla clar la brillantor de les estrelles ab cúa; els eclipses de sol y els dies núvols pera ell no tenen secrets. No desdenya, ab tot, els coneixements que's deriven de les ciencias experimentals, y la preciosa facultat de doble vista, que posseheix desde petit, li permet treure dels fets més insignificants les més transcendents conseqüències. Es un sabi, en fi, digne per tots conceptes de canviar ab mi impressions e idees.

Cada dia, en havent dinat, ens trobem al cafè de la cantonada y'm comunica ses impressions del dia y els datos nous que ha recullit pera reforçar ses tesis.

Ab els dos anys que ha viscut entre nosaltres ha estudiat a fons la vida de Barcelona, y de inducció en inducció ha arribat a afirmar que aquesta *urbs* maravillosa, qu'es avuy dia admiració del món y digna rival de *London*, està destinada a desaparèixer.

Fa poch dies, després d'haverme presentat a son estimat amich y condeixeble Lord Beresford, que'ns obsequià ab un esmòrzar intim a bordo del «Kulwark», va comunicar-me sa trista profecia. Persistint en nostres hàbits adquirits, al posar altre cop peu a terra'ns encaminarem a pendre'l cafetó de consuetud, no tan saborós, però si més familiar que'l moka riquíssim que'ns havia fet paladar l'almirall anglès, ab qui he contret amistat ferma y de qui'm declaro entusiasta admirador tant en el terreny científich, com en el

maritim, com en el gastronòmic y com en el patriòtic.

Y heus aquí que, tot prenent el modest such de castanyes torrades, el meu honorable amich Jhon Puck se va esplayar. Havia consultat les estrelles ab cúa, havia combinat de mil maneres els signes cabalístichs, havia reunit durant dos anys datos y observacions que no deixaven lloch a cap dubte. Al sentirli afirmar rodonament que Barcelona estava destinada a despoblarse en el terme precis de cinch o sis quinquenis, me vaig quedar anorreat, y una llàgrima perleja vergonyanta, rossolant cara avall, per ma galta esquerra...

Y lo admirable era que podia precisar fets dels que succehirien contribuint al decandiment y despoblació de la ciutat, y citava detalls interessantíssims y ho explicava com si talment ja ho hagués vist.

Procuraré aproximadament transcriure ses paraules:

«Sí, amich Vallès: sento ferir vostres més delicats sentiments patriòtics, però vos asseguro que tindreu amargats els derrers anys de vostra vida, veyent com té efecte la decadencia d'aquesta civilisada ciutat que, parellament al catúfol d'una cinia, ha arribat a son apogeu y no li queda més remey, seguint la lley eterna que marca la roda de la Fortuna, que devallar abocant l'aygua que l'omplenava y que anirà a fecundar terres vehines.

»Tres causes principals són ja origen del decandiment: la gran immigració d'analfabets, la patumancia de la burgesia indígena y la *trastienda* dels castellans que vos governen. Altres causes secundaries aniràn ajudant a l'anorreament general, y multiplicant-se y apuntalant-se mutuament, reduhirán la ciutat soperba a una extensió inverosímil de runes abandonades. Aumentant la població ab tots els morts de gana de terres forasteres, va creixent la proporció de la incultura, y el burgès cada dia creu més que'l qui té diners posseheix la verdadera sabiduria. Els intellectuals trobant-se desterrats en sa propria terra, glaçats entre dues indiferencies, emigrarán a ciutats més cultes. Comencen ja a desfilir els còmichs, segueixen pintors y escultors, els escriptors s'atiparán de no ésser llegits y escriurán en Esperanto, dirigint-se així a la humanitat sencera... L'art dramàtic y musical quedarà reduhit al *Paralelo*, la literatura a Llotja, la pintura a ca'n Rovira... A Castella cada dia serán més aptes en *suavisar* catalans, y ab contribucions feixugues, ab tractats ventatjosos pels estrangers, ab la moneda sense sanear, destruhirán el comerç y la industria.

Un grupo de patriotes irreductibles, capitanejats per en Peius Gener y seguits per un estol de marxants d'esperit emprendor, al veure que l'extremat personalisme català im-

pedeix despendres de la tutela castellana, se'n aniran a una illa de l'Australia a fundar la Nova Cathalonia.

»La insalubritat de la ciutat augmentarà de dia en dia, el tifus y la peste bubònica, la tisis y les febres de Barcelona delmaràn la població. Per por de les bombes àcrates emigraran tots els poruchs. Els trons, petarts y correcames que acostuma a tirar la quixalla, junt ab els pianos de maneta, faràn emigrar als neurastènichs. La neurastenia atacarà fins a les criatures. Per'afrontar certs mals se fixaràn a les cantonades ordres governatives per l'estil d'aquesta: «*Se prohíbe terminantemente ser tísico*», y naturalment, els tísichs emigraran a països més hospitalaris. Als tramvies s'hi posaràn lletreros que diràn: «*Por razones de higiene y mutua conveniencia se prohíbe subir con ropas sucias*». Un municipal farà parar el tramvia a cada cantonada pera fer baixar al que porti llanties a la roba, y ab aquesta disposició's conseguirà que també emigrin, despitats, els pochs artistes, músichs y poetes que per mandra o per manca de fondos no s'havien mogut de la ciutat.

»El pauperisme creixerà tant, que tres quartes parts de la població estaràn habitades per mendicayres. Y es molt possible que al veure lo molestós que serà pera la minoria'l que la gran majoria l'assetgi continuament demanant un centimet per l'amor de Deu, se decideixi, el senyor governador a dictar un bando que digui: «*Queda prohibida terminantemente la mendicidad*». Y aquell dia, adeu, Barcelon! El poble, sens ingressos, no consumirà; fugiràn els pobres de la ciutat com de la peste, y els casals quedaran abandonats, y les vies desertes. No més quedaran habitats el palau del senyor governador y les oficines ahont se cobren les contribucions y's despatxen les cèdules.»

Si tot això succeheix, si mister Puch encerta en sa trista profecia, lo qu'es de creure puig els símptomes actuals tots són evidentment precursors del desastre, jo'm pregunto: ¿Quin serà'l dever de tot barceloni de bona lley? No sé si entre'ls demés n'hi haurà gayres de la meua manera de pensar. Jo he temut, jo he dubtat com menestral senzill y com bon pare de familia: però hi ha en mi un altre jo, que's manifesta per les grans resolucions devant dels conflictes excepcionals. Jo crech en l'heroisme: jo'm quedo! Qu'emigrin els cobarts. Jo rodejat de runes y de mendicayres, jo sacerdot modest però fervent de la ciencia positiva, jo bon català, jo fort, jo vital, me veig ab cor ajudat dels meus, de ma filla y de sos plançons, d'ésser la soca-mare de la que n'ixin les brancalades gerdes que han de renovar el gran bosch destruït estenentse çà y enllà y escampants llevors y gèrmens... Jo'm sento capaç de constituhir-me en pedra fonamental d'una ciutat nova!

RAFAEL VALLÈS Y RODERICH

PÀGINES FESTIVES

DIA MULLAT

Es diumenge a mitj demati. El dia es esplèndit, la Rambla de les Flors se troba plena de passejadors, tothom vol fruhir les delícies del temps.

De prompte un petit núvol comença a engroixir-se com si l'inflessin ab una manxa, se gira un ventijol fresch, precursor quasi sempre de la pluja, y als pochs moments se sent un tro formidable, al que segueix una forta gotallada.

La majoria de la gent, enganyada per l'aparent benignitat del dia, ha sortit de casa sense paraygües, y això fa que la Rambla prengui l'aspecte dels dies de bullanga: tot són corredices. Les families qu'estaven passejant ab tota tranquil·litat, pugen precipitadament al primer tramvia que passa, enquistintshi com les arengades al barril; altres emprenen el camí de casa seva corrent ab totes ses forces y posantse'l mocador a sobre'l barret per ferse la ilusió de qu'estàn sota teulada; les floristes abandonen llurs parades per'anar a aixoplugarse, y en un instant les entrades queden plenes de persones que no han tingut el valor *hidràulich* dels del mocador al cap y qu'esperen que s'apaybagui el xafech.

En una estreta entrada s'hi han reunit una mare y filla totes mudades, un enamorat que seguia al seu torment per la Rambla y a qui talment sembla que'l ruixat hagi reduït a brasa les flamarades del seu cor a jutjar pel modo com abandona al seu idol pera guardarse de l'aygua del cel; un senyor ab la seva senyora, quatre velles, dos soldats, una florista y el municipal de punt.

Se sent un tro.

Les quatre velles, senyantse:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixeu!—

La filla, tot tapantse'ls ulls, a la seva mare:

—Ay, mamá, quin llampech!—

La mare:

—Si, filla, no hi ha res que'm faci esgarri-far tant. D'ençà que ton pare's va cremar els dits ab rehina fent llampechs durant la representació dels *Pastorets* a l'arcoba del teu oncle Magi, sempre que hi ha tempestat

no'm puch treure del cap aquella mà que semblava que l'haguessin sofregida a la paella.—

Pausa.

—Valguem Deu y quin temps! —

La senyora que va ab el seu senyor:

—Ja ho pot dir, ja, senyora! A nosaltres, que vivim al carrer de Mallorca, ens ha ben fastidiat!—

La mare:

—Y unes servidores qu'estèm al Padró, calculi...—

La senyora:

—Sempre ho tenen més a la vora: agafant el tramvia de Sans...—

La mare:

—¿Y trobarhi lloch, santa cristiana? Si en diades així sembla que hi deixin anar de franch.—

Pausa.

—Miri, miri com plou aral Malviatgel—

La florista:

—Vostès ray, se'n poden riure del temps.—

La mare:

—¿Que vol dir que som *imparmayables*?—

La florista:

—No, senyora, però la pluja no'ls hi perjudica'l negoci com a mi. Tot justament a l'hora de la venda!—

El municipal:

—*No hay que apurarse, Agustina, que nunca plou a gusto de todos.*—

Se sent un tro molt fort y simultaniament fa un gran llampech.

Les quatre velles:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixeu!—

El senyor que va ab la senyora:

—Aquest sí que ha caygut a la vora!—

La filla:

—Quin susto, fins me va'l cor!—

Un dels soldats:

—*No z'azule oté, zerrana, que aquí etamo nozotro.*—

La mare:

—Passa a n'aquesta altra banda, noya, que no vull que sentis a n'aquests soldadots. Parlen d'una manera que han de tirar cape llans per força.—

El jove enamorat, sospirant:

—Ves qui ho havia de dir, un dia tan hermos que feya!—

El municipal:

—*Ya lo creo! Hacía un sol que cremava!*—

El senyor:

—Ja ho he notat. Per cert qu'he dit a la senyora: «Noya, aquest sol tan calent no m'agrada gens, es fàcil que plogui.»—

Un dels soldats, al seu company:

—*Entonce, ¿por qué no ze marchaba á zu caza?*—

L'altre soldat:

—*Eto lo ha hecho pa convenserse de que realmente llueve, home, y... pa mojarze.*—

Fa un altre tro.

Les quatre velles:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixeu!—

Un dels soldats:

—*Etas viejas siempre etán dale que dale con Santa Bárbara.*—

L'altre soldat:

—*Ezo lo harán en orzequio á nozotro; como z'han fijao que zemo d'artillería y e la patrona e l'arma...*—

La pluja va minvant. Els primers que s'a-treixeixen a eixir de la escaleta són els dos soldats, que com a *guerreros* els hi toca ésser més valents que'ls altres. Al cap d'un moment emprèn la marxa'l jove enamorat, després la florista se'n va a ocupar el seu lloch, més tart abandonen el refugi la mare y filla, y per ultim les quatre velles, quan estàn ben segures de que nò cau ni una gota, surten al carrer agafades l'una ab l'altra pera no relliscar.

L'únich que resta a la escaleta es el municipal, mes no es per la pluja, es perque al mitj de la Rambla dos subjectes van a cops de bastó, y l'home's deù dir:

—*A mí quién me fica en lios! Hace poco esta escaleta me ha resguardado de una «lluvia de agua»: quién sabe si ahora me salva de una «lluvia de palos».*—

ALEXANDRE FONT

TEATRES

ROSAS DE OTOÑO

Els amors fàcils que'ls *Tenorios* moderns de saló busquen y troben entre bastidors de teatre o en el *foyer* dels *cafès-concert* y fins dintre'l gran món de costums lleugeres, són les roses de primavera de colors vius, de pètals esplèndits, ufanoses y exuberants però que's passen tot seguit, se marceixen y s'esfullen a l'embat de les primeres ventades. Les roses de tardor són un'altra cosa. De colors pàlids, de pètals cayguts, esllanguides y may ben descloses però fermes en llurs tiges serenes y majestuosas, les roses de tardor són les flors dels amors melancòlics, dels amors del dever, de la resignació, del sacrifici. La dòna honrada, que ha nascut pera honrada (sic), deu esperar, un cop casada ab un *Tenorio* d'aquells—y segons sembla tots els homes ne són poch o molt de *Tenorios*—que passin les roses d'abril ubriagadores y sensuals, que passin lleugerament alegrant la vida dels homes, y deu esperar ab la resignació que imposa'l dever sant d'esposa honrada que les altres roses, les de tardor, s'obrin en el cor del marit ja laç y desenganyat.

Heusaquí la vida, vida de resignació, de silenci y de dolor que li ha pertocat a la protagonista de la comedià d'en Benavente. Y aquesta vida de martiri senzillament acceptat, ens la ofereix l'autor com exemple y com a lliçó pera les tendres donzelles y casadetes inexpertes que *tontament* s'estimarien més les roses primerenques, els amors joventívols, els drets de la vida. Callèu y sofriu, oh ànimes senzilles y apassionades qu'estimèu als vostres marits calaveres! Res de gelos impertinents, res de fer escenes violentes, res d'escàndols ni de protestes. Callèu, que l'estiuet de Sant Martí ja arribará, precursor del triomf definitiu dels vostres cors magnànims. Les roses de tardor arribarán—es cert, si, —arribarán en la tardor de vostra vida pera no abandonarvos may més. Esllanguides, tristes y melancòliques, vos donarán sos besos derrers ab llabris cansats: sa flayre estantica, son amor trist y complacent. Oh les roses de tardor que porten en son cor, un jorn inflamable, els homes tots de vida lleugera! Vosaltres sòu el verdader amor pera les dònes del dever, pera les dònes honrades!

¿Volèu res més immoral, més insà, més ignominiós que aquesta teoria? ¿Es una teoria d'hòme aquesta? ¿Es tan sols una teoria de mistich o d'illuminat? Fins el catolicisme ab son credo de renunciament, de dever y de resignació se'ns presenta ab més habilitat. Ell al menys ofereix als crèduls una compensació real—dich real suposat, y es molt suposat, que's compleixin els oferiments—en l'altre

món com a premi: premi temptador, puig se tracta d'una eternitat de gloria. Però en Benavente ¿què les hi ofereix com a compensació a n'aquelles miserables filles d'Eva que voldria tan resignades? *Rosas de otoño*, vells tarats y podrits!

Heusaquí els revolucionaris de la *villa y corte*, puig per si no ho sabien els lectors, tinch de dilshi qu'en Benavente passa per ésser l'autor dramàtic castellà més revolucionari ¿Y saben per què hi passa? Perque en Benavente es un satirich, maneja'l fuhet ab garbo, fins en ocasions ab desvergonyiment, y presenta tipos y costums de l'alta societat madrilenya ab esperit d'observador fidel, encara que sovint mal intencionat.

Lo qual es ben digne de tenirse en compte. Fins en aquesta comedia, en *Rosas de otoño*, les hi trobèm aquestes qualitats de l'autor, especialment en el primer acte, en el que, a pesar de certes repeticions que'l fan bon xich pesat, se'ns presenten tipos ben trets del natural, que parlen bé y diuen coses ben justes. Hi ha ironia, hi ha fins sarcasmes que fiblen en la pell de molts espectadors, y en fi, pera reconèixer lo qu'en justícia s'ha de reconèixer, hi ha en tota la comedia força traça en el maneig dels personatges y en la construcció escènica.

Mes tot això, pera un autor dramàtic, es res o poch més que res. Bé està la sátira, bé està la crítica, rahonada y serena, de vicis y costums censurables, però que agafi la tralla un hòme que a la fi ens ve a predicar una doctrina tan immoral, tan antivitall, tan inhumana com ho fa en Benavente, es per lo menys una anomalia que no deixa de prestatse a ben tristes reflexions.

El posat en escena va resultar esplèndit, com resulta sempre que la companyia Guerrero-Mendoza presenta interiors senyorials o d'alta burgesia. No descuyden cap detall, especialment en mobles, accessoris y trajos, pera donarnos la impressió de la vida real. Y això es ben d'aplaudir.

La execució resultà en conjunt discreta, sobre tot en els dos primers actes. El genre còmic es el que millor va al conjunt d'actors que formen aquell quadro, y en aquest terreny se desenrotllen els dos primers actes. El tercer ja va resultant més fluix. La comedià ja quasi's converteix en drama, y els actors en general ja se senten més còmichs, més declamadors. Si a n'això hi afegim que el final de l'obra es un final cursi de comedià, s'compendrà qu'en ell tots hi flaqueessin.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFQUES

Nonce Casanova. — SAPHO. — *Roman de la Grèce antique.* — Paris. — Société d'éditions littéraires et artistiques. — Librairie Paul Ollendorff. — 1905.

En Nonce Casanova va poch a poch, ab mètode y constància, completant la seva obra literaria qu'esdevindrà, indubtablement, una de les més interessants y originals de la moderna literatura francesa. La última novela que ha publicat, *Sapho*, es la historia dels derrers dies de la célebre poetisa lesbiana.

S'ha de confessar qu'en Nonce Casanova es un dels artistes moderns que més han estudiat y comprès la cultura helènica. En aquest sentit, *Sapho* es una obra admirable. En aquesta novela, la vida de la Grècia antiga sorprèn y maravella per la veritat ab que apareix reproduhida. Aytal resultat tan sols pot obtenirse mitjançant un estudi profund dels cultes, de les costums, de les arts, de les lleys, de les idees estètiques, de la construcció, de la indumentaria del poble grech.

Es feyna d'erudit, però d'erudit-artista, que ab les nocions y els coneixements adquirits ha d'edificar una obra sòlida, en la qual el drama humà's desenrotlli tenint un escenari ab els colors local y d'època.

Y si llohèm a en Casanova per la veritat del medi ambient que sab crear, més devèm lloharlo encara per la manera còm ens presenta la gran poetisa grega; per la manera còm ens descriu son amor per Phaó y tots els estats per que passa la seva ànima avans del punyent y dolorós suïcidí. El procés de l'amor de Sapho es un estudi psicològich de gran força y veritat, un himne d'immensa passió que tot ho arroegea y domina. La gran torrentada d'amor sensual creix esplèndidament, fins a esdevenir regina del món y de la vida, deesa aclaparadora de totes les altres passions humanes.

En Casanova's la fa sentir aquesta amorosa desesperació de Sapho mercès a una prosa brillant, soperba, poètica; prosa que té l'encís del vers, plena d'imatges, de voluptuositat y d'harmonia. El capítul *Le Songe de Sapho* es de lo bo qu'hem llegit en prosa francesa.

Nostra coral enhorabona a l'autor de *Sapho*.

GERONI ZANNÉ

LA NOSTRA ARQUEOLOGIA LITERARIA, per M. Obrador y Bennassar. — *Palma de Mallorca.* — 1905.

Fresch encara tenim el recort de les interessants conferencies qu'en la primavera de 1904 vingueren a donar, per invitació del «Ateneo», algunes de les capdals personali-

tats literaries de les illes. No haguessin estat aytals conferencies lo que foren en quant a la transcendència dels temes desenrotllats, y encara'n quedaria, com a conseqüència d'elles, el benefici de les amistats refermades entre's intellectuals mallorquins y els d'aquí, consagrant en cert modo'l bon acort existent entre's elements d'ací y d'allà que ab vera consciència de llur obra trevallen per l'ideal de la Catalunya renaixent.

El senyor Obrador y Bennassar, un dels conferenciants d'alèshores, ha publicat ara en un volum la tesis per ell desenrotllada, y ha fet santament, donchs entenèm que's conceptes expressats de paraula adquireixen nou valor al ésser fixats en el llibre, oferint ademés la possibilitat de que al llegirlos ara se desvetllin les somortes activitats d'alguns que, potser ab una petita empena, acabaran d'enllestir les tasques que pacientment han anat realisant quiscun per son compte y que convé treure a llum pera encoratjament y exemple dels demés.

En efecte: del llibre del senyor Obrador se'n desprèn una idea constant, idea per altra part que tots hem presentida y que ara ab els arguments aplegats en el llibre de la Arqueologia Literaria resurt com una necessitat imperiosa pera la renaixença de les nostres lletres. Cal de totes passades publicar els tresors, inèdits en llur majoria, dels nostres clàssichs; cal formar lo més aviat possible'l *Corpus litterarum* de la llengua catalana, y cal ferho perque fins que això's faci anirèm coixos mal que'ns pesi, y la nostra restauració lingüística serà incompleta mentres no hi hagi manera d'afermarla y enrobustirla ab l'estudi dels autors clàssichs. Fins entenèm que'l parlar de diccionaris y de gramàtiques de la llengua catalana es prematur mentres no existeixin publicades en edició lo més complerta possible totes aquelles obres capdals (y fins no capdals) que l'antich esplendor del parlar catalanesch ens ha llegades.

Ja's pot comprendre ab això si creyèm convenient que'l llibre del senyor Obrador y Bennassar sia llegit, fins per aquells que tingueren el goig d'ohir dels propis llabis de l'autor l'envit encoratjador qu'endrega a tots els qui estàn en condicions de trevellar en la tasca delicada y per tots conceptes meritòria de preparar la publicació de textos clàssichs. Pochs són, avuy per avuy, els qui poden fer feyna d'aquesta; mes als altres ens correspòn ajudarhi arbitrant els medis materials necessaris pera que llur tasca no romangui inèdita o quan menys entretinguda en els calaixos de l'escriptori de l'erudit y del bibliòfil. Si els Massó y Torrents, els Sanpere y Miquel y els Bulbena de per aquí, com els Obrador, els Llabres y altres de fóra que duhen tasca entre mans d'aquesta que tanta falta fa veure acabada, no la en-

llesteixen com molts voldriem, culpa nostra es y no d'ells, puig si ells fan lo principal qu'es la tasca (y tasca a la que no pot posarshi preu), no's pot exigir que hi posin tambéls cabals, després que ja es sabut d'alguns d'ells que fins això y tot han vingut fent avans d'ara.

S'imposa, donchs, tornar a parlar (y més que parlar, fer) de lo que temps enera's tractà: constituhir ab la protecció de l'Ateu Barceloní una entitat editora d'antichs textos; y aquesta entitat deuria funcionar tan prompte com fos possible, començant per editar allò qu'espera no més un editor y estimulant el treball individual d'aquesta mena, ab la seguretat de que prompte vindrien els oferiments per part dels qui, ab rahó, deixen ara pera més endavant l'imposarse'ls sacrificis pecuniaris que suposa la publicació per compte propi d'aytals obres d'erudició y estudi.

Que llegeixin, donchs, els qui's preocupen d'aquestes qüestions, la conferencia del senyor Obrador y Bennassar, continguda en el llibre ara acabat de publicar; y ademés els capítuls que hi ha afegits a continuació, en els quals se tracta d'una manera clara y precisa de lo que cal fer y còm s'ha de fer en tan important materia. Fins es fácil treuren conclusions que deixen endevinar la possibilitat de que, ab un xich de bona voluntat per part de tots, fos cosa relativament fácil l'anar de dret a la formació del nostre *Corpus litterarum* adoptant el sistema d'algunes societats estrangeres qual exemple retrèu oportunament el senyor Obrador.

R. MIQUEL Y PLANAS

NOVES

Já tenim successor del pobre Lluch a l'alcaldia. El nou alcalde de *real orden*, com si diguessim el nou alcalde postic (perque d'alcalde genuí y lligitim y escullit per nosaltres sembla que no tenim dret a disfrutarne) es en Ròmul Bosch y Alsina.

Duen que durarà menos qu'en Lluch. Nosaltres no dihem res, no volèm judicar a priori, y en això fem com els regionalistes, que han dit que obsetvarien una actitud expectant.

Però ab actituds així no'l fraparàn pas a n'en Bosch y Alsina. Ves si n'hi havia d'expectadors al concert que l'Orfeo Català donà l'any passat a Novetats. Donchs cap estigué tan expectant com en Bosch y Alsina aquella nit: porque haventse aixecat tots els expectadors en massa (marins alemanys inclusiu) al cantarse nostre himne *Els Segadors*, ell fou l'únic que permanesqué assegut.

Ja veuen quin català de més... caràcter. Per l'alcalde de *real orden*, ni pintat.

Continuhin, donchs, en aquella actitud els regidors, y ja veuràn còm aviat els'diu «per tot te deixó».

L'home les domina les actituds expectants. Y es clar que d'ell no n'expectem gran cosa de bo.

Ha mort en Villaverde, y la nostra oració fúnebre serà breu.

Fou un polítich funest pera la causa de la llibertat, havent rebut Catalunya molts agravis d'ell.

Com a ministre d'Hisenda s'ha de confessar què intentà fer obra més seria que'ls altres nivellant els presupostos, però a costes de la producció. Sa obra era reguladora, però infeconda.

Còm a quefe de govern no estigué may a l'altura. Obrà més com a home despitat, envejós de les dots polítiques d'en Maura, que com a ver estadista.

Sa meteixa voluntariositat l'ha mort. No ha pogut pahir com a home la derrota que com a polítich sofri lluytant ab en Maura.

Sens ell y sens en Silvela, el partit conservador històrich queda, pot dirse, sense cap home.

Y el partit conservador *sui generis*, el partit maurista, queda més fort que may.

Ja se'n aniràn convencent els conspicuus que gosen d'influencia al palau de la plaça d'Orient y que tant feren la trabeta a n'en Maura temps enera.

En Maura's riurà d'ells y de tots; fins de nosaltres, si no fes massa temps que ja'l ve'yem venir.

Procurarèm que no rigui gayre.

Totjust comença a desgovernarnos el govern liberal d'en Montero Rios, y ja hi ha hagut crisis. Així que va esclatar la desavenencia entre en Romanones, ministre d'Agricultura y Obres Públiques, y l'Urzaiz, ministre de Hisenda, en *Pol. de la Veu*, ja's va fer càrrech de lo que passaria o podria passar. Y heus aquí còm s'explicava:

Un home funest, el veritable successor d'en Romero Robledo, vol ferse fort a Andalusia, enfortint el seu grup polítich. Allí hi ha miseria; la propietat, en mans de la noblesa que no la cuida, no permet viure als obrers. La fam s'estén y en Romanones vol ferse seva Andalusia portanthi dotze milions y mitj de pesetes dels altres espanyols que, si fa no fa, són tan pobres y miserables com els andalusos, però més trevalladors y ab més seny. Els dotze milions y mitj se presuposten pera obres públiques y en Romanones vol distribuirlos com li sembli bé. L'Urzaiz, que sab còm se fan aquestes coses, s'oposa a que's donguin amplexos poders al según d'en Moret y, com es de justicia, vol que's digui ab què's gastarà tant de diner.

Baralles y crisis.

L'Urzaiz té rahó: els dotze milions y mitj servirien

d'arma política; anirien a engreixar electors i comitès; servirien pera tot, menys per aixugar llàgrimes.

Sempre s'ha vist així, i ara s'assegura que dels sis milions que s'han gastat en tres mesos pera combatre la crisi a Andalusia, més de quatre quintes parts s'han gastat en indemnissació de terrenos a gent rica.

Lo del comú no es de ningú.

L'Urzaiz te rahó: els homes sensats se li posaran al costat; però veurán com en Romanones surt ab la seva. Se trobarà la fórmula, però l'atrabiari *alter ego* d'en Moret farà lo que voldrà dels quartos.

Y efectivament, ab la seva s'ha sortit en Romanones, y ab la barra que'l caracterisa ha fet anar de creu a l'Urzaiz.

Ha substituït a n'aquest don Joseph Echegaray, que ja rapapieja malgrat faci encara furor a Madrid escrivint drama darrera drama.

Dihem que rapapieja perque això d'haver acceptat a ses velleses el ministeri d'Hisenda, més que més després de trenta anys de no cuydarse d'assumptos econòmichs, ens fa no sabem què...

Però, si's tracta d'enterrar *in totum* la hisenda espanyola, caldrà felicitar a n'en Montero per sa bona elecció. Don José, que a tants hèroes ha mort en el teatre, no haurà de patir gayre pera matar a aquella pobra infelixa que havent perdut el prestigi, la dignitat y les forces en barroheres mans, poch ha de costarli *entregarse* una volta més y morir definitivament.

A n'en Montero Rios el feyem un bon home, però's veu qu'es un gat dels frares que totes se les pensa.

Veyent que tot el país li feya la contra, fins els *intelectuals* madrilenys com ja diguerem, l'home's reflexiona y ¿quina te'n fa? Nomenar ministre d'Hisenda a un intelectual dels més grossos y de major prestigi entre'ls de *allende*.

¿Quina cara hi farán aquests ara? Fins els que tiraven per diputats com cert ilustre novelista haurán de confessar que anant a la *oposición* han errat de camí. El nomenament de l'Echegaray ve a ésser pera ells una mena de mordaça.

Pobres intellectuals, cessants avans d'horat Vaya vaya de Montero Rios, qu'està de bromal!

Ja ho deya la vella que no's volia morir pera veuren de noves.

Les tasques del departament d'Hisenda no estan pas renyides ab la política, ja que d'elles depèn en part principalissima la moralitat dels serveys qu'emanen d'altres ministeris. L'Urzaiz, que s'empenyava en mantenir incòlume aquesta veritat, y ab ella son prestigi de ministre, ha caygut. ¿Què farà l'Echegaray? ¿Tolerarà les insolencies d'un

Romanones qualsevol? ¿Consentirà que'ls vividors polítichs apoyin a les regions que no trevallen, en perjudici y ab els fondos de les que trevallen y, com Catalunya, no demanen caritat ni pera'ls milers d'homes que a pesar seu han de tenir en vaga, puig si aquí no's trevalla més es perque no se'ns deixa trevallar?

Pensi l'Echegaray que aqueix prurit d'obrar en perjudici dels interessos morals y materials de nostra terra'l trobarà sempre en sos companys. Però pensi també que un any fou mantenedor de nostres Jochs Florals, y recordi son discurs de llavors en defensa dels ideals de Catalunya y de son dret a la vida.

No fos cas que ab sentiment li haguessim de retreure.

Atenguis a lo que llavors digué, y nosaltres aplaudirém en ell al pensador y al ministre... dintre de la relativitat de l'aplauso que's pot tributar a un canceller d'un Estat unitari y unitarista.

Però ja veurán com hem de xiular.

Per excés d'original deixarem de parlar en el número anterior del concert que celebrà'l «Círcul Musical Bohemi». Foren executades escullides composicions de Weber, Händel, Bach, Grieg, Boely, Mendelsshon, Lamote de Grignon, Offenbach, Puccini y Verdi.

Foren molt aplaudits els intérpretes de dites obres.

Altre concert celebrà en el gran saló de la Escola Municipal de Músical l'«Associació Musical de Barcelona» l diumenge a la tarda, executantse'l *Quartet en re menor* y el *Quintet en do major*, abdós de Schubert. Interpretaren el primer els senyors López Naguil, López Casals, Ribas y Raventós, ajudantlos en el *Quintet* el violoncelista senyor Montserrat.

El concert fou digne dels celebrats anteriorment per l'«Associació Musical de Barcelona.»

Publicacions rebudes:

Serem!, periòdich nacionalista que ha començat a veure la llum a Tarragona, essent orgue del «Centre Nacionalista Català» de dita ciutat. Inserta a la capsalera la trascendental Declaració de l'última Assamblea de la *Unió Catalanista*. A més d'un bon article de presentació titulat *Nostre Ideal*, en que's condemnen les lluytes dels partits polítichs y s'exalta la vera nacionalisació dels pobles, conté altres treballs del president de la *Unió* doctor Martí y Julià, d'en Jaume Carner, d'en Agustí M.ª Gibert, d'en Francesch A. Nel-lo, etc. Retornem el saludo al nou periòdich autonomista, desitjantli llargs anys de vida en bé del nacionalisme català.

Biblioteca Clàssica Catalana. Hem rebut el prospecte d'aquesta nova Biblioteca que, segons sembla, s'proposa publicar en edició econòmica, estampada correctament en ortografia moderna, totes les obres mestres de la literatura catalana de l'època d'or: història, noveles, poemes, legislació, poesia, filosofia, etc., pagant així Catalunya'l deute que totes les nacions cultes d'Europa han pagat als seus grans homes y al seu passat glorios, y que nosaltres pel nostre compte no ns hem cuydat de pagar tractantse dels nostres homes y del immens capdal d'obres que són honor de nostra raça y geuen en l'oblit. La Biblioteca Clàssica Catalana, qu'editen el senyors Ferrer y Vidal, començarà a publicar-se'l vinent setembre y veurà la llum en quaderns quinzenals de 32 planes, que's vendran a 25 cèntims, de manera que les classes més humils podran sense sacrifici adquirir-los. No podem menys de felicitar als editors, desitjant que logrin dur a bon fi l'obra de cultura y patriotisme que s'emprenen. Les primeres publicacions de la nova Biblioteca seran la *Crònica o Comentarís del Rey En Jaume*; *Obres d'Ausies March*; *Crònica del Rey en Pere*; *La Comedia*, de Dant Alighieri, traduïda al català en el segle xv per Andreu Febrer; *Historia y Conquestes de Catalunya*, per En Pere Tomic; *Crònica de la guerra contra'ls heretges d'Albigès*, història anònima del segle xiii; *Somni*, d'en Bernat Metge; *El llibre de les Dones y de Concèlles*, de mestre Jaume Roig; el *Llibre del Consulat de Mar*; la *Cançó de la Crozada*, per Guillelm de Tudela, etc.

Suplement al n.º 10 del periòdic nacionalista d'Igualada Nova Llevor, publicat ab el fi de divulgar la conferència que sobre *Nacionalisme* donà'l doctor Martí y Julià en el «Centre Autonomista» de dita població tant cant la tanda de les que s'havien celebrat en el meteix centre pera la propaganda de nostres doctrines. La disertació del president de la *Unió Catalanista* fou un treball verament notable, y al llegir dit Suplement ens fem càrrech de l'entusiasme qu'entre'ls igualadins produhi. Felicitè'm als companys de *Nova Llevor* per haver publicat el repetit Suplement.

Memoria dels serveys realitzats per la quinta de salut La Alianza, desde que fou fundada per l'«Aliança de Camarers de Barcelona» en 1.º d'abril de 1904, fins al 31 de març d'enguany, y judicis emesos en favor d'aquesta benèfica institució, primera y única a Espanya dedicada a prestar l'auxili de la ciencia mèdica als obrers malalts y a llurs famílies. En aquest follet s'explica la gestió econòmica, se presenta la estadística dels malalts en cada mes y's transcriuen varies cartes de distingits facultatius y d'importants personalitats, ensemps que una

copiosa munió d'articles periodístichs, llo-hant com es degut a aqueixa institució tan útil y profitosa pera l'obrer, y que tant honra a la societat civilisada en general.

Diccionario Salvat. Hem rebut els quaderns 13, 14, 15 y 16 d'aquest diccionari, enciclopedia popular il·lustrada, els quals en res desmereixen dels anteriors, tant per la profusió de notables gravats intercalats en el text, com per les hermoses làmines soltes y els mapes que contenen. Per altra part, la concisió y claretat contribueixen a avalorar aquest diccionari com a llibre de verdadera consulta y general utilitat.

Grand Concours National organísat pel grupo literari y artístich de l'«A. E. T. N.», d'Avignon. Aquest grupo, afiliat al Felibrigge pera l'obra de propaganda patriòtica, ha obert son segon concurs de literatura (francesa y provençal), música y pintura. El ministre d'Instrucció Pública y Bellas Arts ha ofert un premi d'honor. Els altres premis consisteixen en medalles d'argent y de bronze, diplomes y mencions honorífiques. El jurat será presidit per En Pere Devoluy, capoulié del Felibrigge. El concurs se clourà'l dia 30 de setembre proxim. S'enviarà'l programa que detalla les condicions, mitjançant simple demanda adreçada a M. L. Vanel, secretari general de l'«A. E. T. N.», carrer de Sant Sebastià, 14, Avignon.

Cartell de Convocatoria pera'l setzè certamen literari d'Olot, que tindrà lloch durant la festa major de dita vila. S'ofereixen quinze premis, devent enviar-se'ls treballs al secretari del jurat qualificador en Octavi Pell, carrer de Sant Tomàs, 2, avans del 20 d'agost vinent. Un dels premis s'otorgarà a una composició musical, que será jutjada per la secció de música de l'«Institut Olotí». El jurat literari estarà compost pels senyors Joseph M.ª Roca, president; Pere Palau González de Quijano, vispresident; Eugeni Aulet, pbr., y Joseph Xuclà, vocals; Octavi Pell, secretari.

Cartell de Convocatoria pera'l certamen literari que segons costúm anyal celebrarà l'agrupació catalanista de Sans «Els Segadors», el dia 24 del vinent agost. S'ofereixen deu premis. Les composicions deurán enviar-se en la forma acostumada al secretari de l'agrupació (carrer de la Espanya Industrial, 14, Sans) per tot el dia 10 d'agost. Formen el jurat qualificador els senyors Antoni Careta y Vidal, president; Narcís Fuster y Domingo, Joan Pons y Massaveu, Sebastià Farnés, Geroni Zanné, Joseph Bernad y Durán, vocals; Ignaci Brichs Quintana, secretari.

Concurs y exposició regional de fotografies. Hem rebut el prospecte d'aquest con-

curs organitzat pel «Centre Català» de Grannollers ab motiu de la festa major. Hi podràn pendre part tots els aficcionados de Catalunya. S'ofereixen sis premis, y el jurat qualificador està compost pels senyors Simó Cordomi, P. J. Bonet y Marqués, Joseph Carbó y Pascual, Geroni Martorell, Francesch Dotras y Domingo Molina, secretari.

ALS RAPATANIS DE LA DEVANtera

Els minyons de *La Devantera*, que no hi veuen de cap ull pel *bombo* que'ls hi donarem en nostre darrer número, ara en paga volen posarnos com un drap brut. En mitj de certes reticencies que no entenem, venen a reptarnos a singular combat pera esbrinar qui es més bon català y més conseqüent, si *La Devantera* o JOVENTUT.

Valgui una vegada per totes, perque no pensam pas discutir ab aquells minyons. Els coneixem massa, els hem vist tant d'a la vora, que no hi ha perill de que'ns els prenguem en serio, puig ells que tant criden desde llur periòdich, són els meteixos que s'han quedat a casa sempre que ha sigut ocasió d'esplayarse en els Concells o en les Assamblees de la *Unió*; y ab gent així no cal pas discutirhi, perque no s'hi va enlloch.

Si perque nosaltres hem alabat a determinades, persones o entitats quan han fet un acte qu'hem cregut bo, y a les meteixes les hem atacades quan a nostre entendre han mancat, ens volen dir inconstants, acceptem de bon grat el qualificatiu. No som com ells, que pera criticar un acte sols miren la persona que'l realisa. JOVENTUT, ademés, ha tingut sempre la conseqüència de desemmascarar hipòcrites sien del camp que sien.

No perdrem res als ulls de nostres lectors si no acceptem la controversia, puig dihent sempre lo que pensam, no estem en el cas de desitjar altres lectors que aquells que puguin entendrens. Els que tenim han vist que no callavem les veritats ni als amichs més íntims; han vist que, sempre dins de la *Unió*, hem defensat, devegades sols, nostres idees sense may produhir cap cisma: y ara volen els de *La Devantera* que'ls hi donguem gust sostenint una disputa de vehinat ab ells, es a dir, ab una gent que de les decisions de les Assam-

bles n'accepten com a dogma lo que'ls hi convé, y portats de son despit fan totes les ridiculeses de qu'es capaç un català a qui li ha sigut empeltada la malura de l'esperit castil·la? May. Ni nosaltres hem d'acceptarla aytal disputa, ni ells en sana lògica poden disputar ab ningú. Els qui a gracienc s'han distanciat de tothom, els qui per despit han volgut convertirse en censors eterns de tot lo que'ls altres fan, no mereixen ésser considerats com a homes d'elevades mires, no poden alternar ni entendres ab persones de cor obert, ni deuen moures del petit cau de soletat, d'enveges y miseries hont van consumintse. Prou l'endevenen ells meteixos llur trist destí, y prou la comprenen llur propia petitesa. A la consciencia que d'ella tenen se deu tota l'amargantor del verí que vessen.

Y en són molt d'inconseqüents, en llur petitesa; ells més que ningú; ells que defensen la intangibilitat de les Bases del Catalanisme y combaten a la *Unió* quan apoyantse en elles accepta la lluïta electoral; ells que no tenen altres mòvils que'ls personalismes; ells que no esgrimixen altres armes que la calumnia; armes que, per nostra part, nosaltres meteixos ens hem prohibides. Els qui, per exemple, al parlar de nostres *postals* aparenten creure que nostra intenció era fer una conxorxa o un *pastel*, demostren que són nuls o que tenen la consciencia feta ab aixamples, que són ximplers o que són barres, y ni en un ni en altre cas hi podem tenir tractes. Prou n'hi hem tingut, pera que'ns consti si es o no cert lo que deyem, això es, si la continúen bé o malament llur antiga historia. Pera probarho no'ns caldría sinó fer cites semblants a les que fan els del *Progrés* en el darrer número d'aquest periòdich. Y creguin que les faríem tals, que hi podríem llogar cadires; però no'ns cal engreixarnos ni engreixar a ningú.

Lo que farem, si ells estampen en ses columnes quelcòm contra nosaltres, serà facilitar a aquells de nostres lectors que ho desitgin números de *La Devantera*, y així veuràn si ens fan gayre por. Nosaltres no hi perdrem res, y els *devanters* sempre hi guanyaràn quelcòm si no moralment, materialment. La Catalunya d'ells y la nostra no es pas la meteixa; pera ells l'ideal es lo tradicional, l'ou com balla, els gegants y les trampes, y nosaltres creyem que ja ha passat el temps dels tres toms y del porch de Sant Antoni.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors. — No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.